

Igas ettevõttes, majandis ja asutuses

Pealkirja all «Asugem koostama asutuste ja ettevõtete kroonikaid» ilmus meie rajooni ajalehes 1962. a. novembris artikkel, mis peale kroonika koostamise propageerimise andis ka asjalikke juhiseid tööstusettevõtete, kolhooside ja sovhooside kroonikapidajatele. Et nimetatud artikkel ilmus kohe pärast partei rajoonikomitee korraldatud asutuste ja ettevõtete esindajate nõupidamist, kus arutati kroonika koostamisse puutuvaid küsimusi, siis oli põhjust loota, et hakatakse meie asutuste ja ettevõtete arengut ning tähtsamaid sündmusi jäädvustama kroonikaraamatusse.

Praegu aga seisame järgmise fakti ees: süstemaatilist kroonikat peetakse ainult «Punases Kundas» ja rajoonidevahelises koduloomuuseumis, üksikud ettevõtted (Rakvere Kalakombinaat, Rakvere Leivakombinaat) ja majandid (Ed. Vilde nim. kolhoos, Vinni näidissovhoostehnikum jt.) koguvad materjali varasema ajalo kohta, kuid jooksvat kroonikat ei ole alustatud. Kroonika koostamisel ei piisa ainult heast tahtest. Vajalike teadmiste puudumine kroonika eesmärkidest, allikmaterjalide kogumisest ja süstematiseerimisest ongi peapõhjuseks, miks kroonikaalane töö meie rajoonis ei edene.

Veidi parem on olukord koolides. Allakirjutanul oli võimalus tutvuda Väike-Maarja ja Keskkooli, Kiltsi, Vasta, Karitsa, Põlula, Roela, Kulina, Venevere, Võsu, Annikvere, Tuu Haljala, Simura Salla, Muuga, Võipere, Avispea, Aluvere, Rakvere II 8-kl. koo-

li ja Võhma Algkooli kroonikatega.

Haridusministeeriumis 1961. aasta märtsis kinnitatud koolikroonika koostamise juhendi kohaselt tuleb kroonika esimeses osas anda ülevaade kooli varasemast ajaloost, alates tegevuse algusest kuni jooksva kroonika koostamiseni. Enamikul nimetatud koolidest haarab kroonika sissejuhatav osa väga pikka ajavahemikku — XIX sajandi 20-ndatest aastatest kuni 1961/62. õppeaastani.

Nii ulatuslikku ülevaadet kooli ajaloost ei ole võimalik koostada mõne kuuga. Seepärast ongi Väike-Maarja Keskkooli kroonikaraamatus esimese osa jaoks bulk lehti tühjaks jäetud. Autor õpetaja Eduard Leppik kirjutab varasemat ajalugu järk-järgult, ainult põhjalikult läbitöötatud ja süstematiseeritud materjali alusel. Paljud koolid on aga kroonika esimese osa koostamisel asjatult kirustanud. Sündmusi ja fakte ei esitata kronoloogilises järjekorras, vaid segipaisatult. Unustatakse märkimata tähtsaim fakt — kooli asutamise aasta, kroonika teksti jäetakse sagavalt mõjuvaid tühje kohti jne. Üheks oluliseks puuduseks on ka see, et enamik kroonikapidajaid ei viita kasutatud allikmaterjalidele, mille tõttu võib kahelda andmete usaldusväärsuses.

Kroonikate esimese osa koostamisel annab üldiselt lunda kogutud materjalide lünklikkus. Paljud ei tea veel, et andmeid oma kooli tsarismi ja kodanliku perioodi ajaloo kohta võib leida Eesti NSV

Ajaloo Riikliku Keskarhiivi, Fr. R. Kreutzvaldi nimelise Kirjandusmuuseumi ja Eesti NSV Oktoobrirevolutsiooni Riikliku Keskarhiivi fondi. dest. Mõne kooli (Salla, Põlula, Rakke jt.) kroonikad tsarismi- ja kodanlikust perioodist on säilinud. Sel juhul pilsab, kui jooksva kroonika sissejuhatavas osas tuuakse ära ainult kõige tähtsamad andmed (asutamisaeg, muutusel kooli nimes jt.) ja viidatakse varasema kroonika olemasolule ning asukohale.

Kui senised napid andmed kroonikate esimeses osas on seletatavad kogemuste puudumisega riiklikes arhiivides säilitatavate materjalide kasutamisel, siis ei ole millegagi võimalik põhjendada seda, et oma kooli nõukogude perioodi ajaloo tuuakse sageti ainult tühised ja pealiskaudsed andmed. Koolide arhiivimaterjalid on praegu kõik kohapeal ja lisaks sellele on ju neid veel väga head võimalused kasutada endiste õpetajate, õpilaste ja kohalike elanike mälestusi. Et põhjaliku ja väga huvitava ülevaate koostamine kooli varasema ajaloo kohta on meie õpetajatele täiesti jõukohane ülesanne, seda tõestavad Väike-Maarja Keskkooli, Kiltsi, Roela ja Rakvere II 8-kl. kooli kroonikad.

Mis puutub jooksva kroonika koostamisse, siis on ilme, et enamik kooli ei ole lugenud vastavat juhendit.

Mõnede kroonikate lugemisel jääb mulje, et selle koostamine on jäänud ainult direktori ülesandeks, ei ole organiseeritud teisi õpetajaid materja-

lide kogumisele kooli tähtsamate sündmuste kohta kogu jooksva õppeaasta kestel. Näiteks toob Võsu kooli direktor oma kooli kroonikas 1963/64. ja 1964/65. õppeaasta kohta ainult järgmised faktid: 1963/64. õppeaastal — 77 õpilast, 1964/65. õppeaastal — 71 õpilast. Sellises väimuses kirjutatud kroonikal ei ole mingit väärtust.

Suure põhjalikkuse ja vastutustundega koostatud kroonikat, milles terviklikult kajastub kogu asutuse, ettevõtte või kooli arengu ajalugu, ei suuda asendada teised dokumentaalsed materjalid.

E. HERM,
Rakvere Rajooni Riikliku Arhiivi juhataja